

VERIȘOARA LINA.

(Sfârșit.).

După mai multă conversație, Linescu începù a distăinui că este logodit în Galați, că are a-și scoate oare cari acte de aice de la tribunal și că peste vr'o septămînă îi va fi nunta, la care nu uită ca să invite și pe noul seu amic—Berechetu.

Berechetu începu și iel a face diferite mărturisiri și destăinuirii lui Linescu înaintea căruia voia să treacă de om interesant, mai ales după recomandația ce promise pentru Linescu.

— Și vra să zică, D-le Linescu, vă căsătoriți.

— Da!

— Ei bine, pot să-ți spun și eu o nouătate.

— Poftim, poftim! Bucuros! Cum nu! Poate să o spun și la Galați? . . .

— Mai ales! Să-i spui că voiù să mă căsătoresc iar. Dar ași vroî, să văd ce vei zice și D-ta.

— Ce să zic?! . Dacă îți place, dacă o iubești, ce să mai vezi, ce să mai cauți?!

— M m m m! . tot tînăr!—Dacă o iubești, dacă îți place . . . — adecă, să-mî dai voie. Nu e numai atîta, acestea sînt fleacuri.

— Cum, voiți să ziceți?.

— Mă rog, iată ce voiù să zic. M'aù sfătuit mai mulți și chiar ieu singur cred că e mai bine să fiu căsătorit. Mai ales acum nu mai sînt tînăr ca mai'nainte cînd puteam umbla și petrece și face și dreg. Acum încep a slăbi, a mai îmbătrîni și dacă nu voiù avea o soție apoi șed ca un huhurez. Acum nu mai sînt tînăr, și tinerele nu mai cată la bătrîni. Idealul lor e totdeauna tînăr. Dacă, înse, apuci a te căsători, a te cununa, tot e altă ceva. Are cine te îngriji mai bine,

mai cu durere de inimă. Are cine se te caute la un caz de boală. Nu e așa?

—Cum nu. Mai este vorbă! Dar cu cine voiți a vă căsători?

—Cu o copilă...

—O copilă!?

Se'nțelege. Ca să poți fi ascultat, ca să poți fi bărbat în casă trebuie se te însori cu una tînără. Înțelegi?

—Da, înțeleg.

—Nu e vorba. Mai erau și altele înse mai de pe departe; dar caut se ieu mai bine una de aici de loc și m'au sfătuit mai mulți să o ieu pe aceasta mai ales, că e de o familie mai bună, are și zestre frumușică și mă înțeleg foarte bine cu tatăl ei.

—Dar cu dînsa?

—Cu dînsa?... Și cu dînsa.... dar dacă voește tatăl-seu, atunci lucrul e gata.

—Și cine e, vă rog, nu pot s'o știu și eu?

—Cum nu! Și încă ar fi foarte bine dacă ai putea se te introduci acolo ca s'o vezi. Este vară cu Dl. acesta cu care ați venit?

—Cu Costică?

—Da!

—Atunci e foarte ușor de a mă introduce și poate cît de curînd. Dar spune drept, Domnișoara asta ți-a sucit bine capul?

—Mie?

—Apoi!

—Așa! N'ai grijă nu-s de aceia. Capete am sucit, ieu dar mie cît e cucul! Nu, ferească sfîntul, răspunde Berechetu și începe a aduce probe, că nu iubeste pe Lina, dar a ales'o pentru că l'au îndemnat și alții și că s'a mai gîndit și el însuși.

Linescu părea că nu prea voia să creadă, ceea ce făcea pe Berechetu, să insiste și mai mult, mai ales cînd Linescu începea a-l cam rîde.

Pe cînd Berechetu spunea, că proiectul căsătoriei

sale nu e cunoscut nimănui; tocmai atunci veni și Costică împreună cu Dl. Cfitescu, care făcù cunoscință cu Linescu și nu după multă vorbă ieșiră tustrei și merseră acasă la Cfitescu.

La Cfitescu găsiră pe Madam Coșcova cu care Costică, care astă-zi pentru întâiași dată făcuse cunostință atît cu dînsa cît și cu nepotul iei, începù o conversație fără capăt; iar cei-lalți doi trecură în altă odae unde Cfitescu începù să-și arăte diferite lucruri precum: o pușcă de vînătoare, o chitară și altele. Conversară asupra lor. Conversară și despre alte lucruri și în fine din una în alta Linescu ajunsese să spună că se casătorește.

Cfitescu începù să-l felicite și să spună că-î încîntat, fiind că crede sigur că face o partidă minunată și altele de acestea.

—Dar D-voastră, pe aice n'aveți de gînd să faceți nuntă întrebă Linescu, după ce le mulțămise de felicitări

—Ba, da! Chiar acuma sînt în vorbă pentru

—Pentru ce?

—Pentru o tînăra, vară cu Costică.

—Da?

—Da înse nu sînt sigur.

—Sînt oari-cari piedeci?

—Ba nu tocmai; dar știi, mă rog, vezi cine sînt. Oamenii ca mine nu se mulțămesec așa cu una cu două. Trebuie să sune bine! Înțelegi?

—Da, da, înțeleg.

—Acum fac curte la vr'o trei. Adecă știi, mă pun bine cu toate și la urmă voiù vedea, unde va sună mai bine—pune mîna Cfitescule, ha, ha, ha! Ce zici? Nue așa? E, heî, Nu-î Cfitescu de acei ce se îmbată de fumulile amorului. Cupidon n'are trecere la mine. Îl pun la genunchi. Ha, ha, ha! Sînt barbat și dacă mă voiù însurà, femeea trebuie să mă iubească. Ce mai vorbă, scurt și cuprinzătoriu.

—Dar cred că pe tînăra cu care voiți a vă căsători trebuie să o iubiți mai...

—Ba atîta rău! Pentru mine toate-s tot una.

În fine mai vorbiră multe vrute și ne vrute, Cftescu mai făcù propunerî de a merge la primblare, la Caffé-Chantant și pe la alte locuri de petrecere; dar Linescu scuzîndu-se că e ostenit, îi pofti noaptea bună și se duse împreună cu Costică.

Adoua-zi Costică întroduse pe Alex. Linescu la moșul seu Iancu Nestor tatăl Linei și avu ocaziune a-l recomandà și familiei Nunuleț.

Vorbiră asupra mai multor lucruri și în fine merseră să se primble prin grădină. Unii admirau florile; alții vorbeau despre timp, despre ploae, vînturi, furtuni etc. Nunuleț—fiul începuse istorisiri foarte de spirit despre urși, despre lupi și până și despre cîinii d-sale. Atît numai că erà nevoit să înceapă și să repete adeseori istorisirea, din căuză că nu prea erà ascultat. Parcă iera lucru vrăjit. Tocmai cînd istorisà mai frumos, trebuia să-i ieasă înaintea vr'un bulgăr ori vr'o rădăcină de care mult talentosul narator trebuia să se împiedece, să-și deranjeze toaleta și să fie nevoit în urmă de a se opri în loc spre a-și potrivi cravata, a-și așeza pălăria, a-și trage manșetele, a-și încheea surtucul.

Cu încetul se împrăstiease toți în diferitele părți ale grădinei, cîte doi, cîte trei și vorbeau despre ce le venea în minte.

Linescu și cu Nunuleț-fiul primblîndu-se pe o alee începură conversații mai animate, despre amor, despre însurătoare.

—Dar D-voastră sînteți căsătorit D-le Linescu?

—Ba încă nu. Dar septămîna viitoare voiți avea nuntă. Vă invit și pe D-voastră.

Nunuleț după ce îl felicită nu pierdu ocazia de a spune că și iel voește să se căsătorească cu fîca D-lui Iancu Nestor.

—Neneaca ține foarte mult la familia asta, zise el

și mi-a spus că se supără și nici nu voește să mai audă de mine dacă nu mă voiți căsători cu D-șoara Lina.

—Dar D-ta ce zici, întrebă Linescu.

—Ce să zic? sînt încă prea tînăr ca să pot judeca în lucruri de acestea.

—Dar o iubești?

—Cum să n'o iubesc. Nu v'am spus mai adineoare ce zice neneaca?

Dar D-șoara te iubește pe D-ta?

—Se'nțelege, dacă și neneaca D-sale voește să ne însurăm amîndoi.

—Dar dacă nu te-ar iubi?

—Da unde se poate. Neneaca a vorbit de atîtea ori cu Madam Nestor, ... le-am auzit chiar eu sîngur. Și parcă neneaca nu-mi spune.

Astfel conversară împreună până se întîlniră cu ceilalți și merseră iar în casă de unde mai apoi luîndu-și ziua bună plecară cu toții.

III

Pe la patru oare, Costică se întorcea a casă la iel împreună cu Linescu. Ajungînd mai înnainte la ușă, Linescu deschise ușa, dar nu intră fiind că văzuse pe cine-va care ședea pe un scaun dinaintea unei biblioteci deschise și cetea. Costică intră iel mai întăiu în casă, strinse mîna lui Verescu, care la vederea unui strein dădù mai la o parte scaunul pe care pusese cărțile ce le-a fost ales.

Ce bine s'a potrivit tocmai acuma vizita lui Verescu, gîndi Costică în sine. Recomîndă pe Linescu și invită pe amîndoi ca să iea loc.

Verescu să așezase pe un scaun și așteptă să vază despre ce se va începe vorba, din una în alta, vorbind despre bibliotecă și despre cărți, trecură la o discuțiune științifică. Se vorbea despre progresul ce va face știința prin tendința sa de a aduce totul la unitate, vorbiră

despre teoriile lui Secchi asupra fenomenelor fizice, despre Wallace, despre Darwin, despre cearta lui Haeckel cu Virchow în privirea transformismului și laudau scrierile lui Spencer.

Linescu vorbea despre sentimente, despre conduită și despre părerile lui Spencer asupra moralei.

— Se înțelege! adause Verescu, afirmînd cele ce zisese Linescu. Se înțelege. De sigur oamenii ar înțelege mai bine lucrurile dacă ar ști să aplice pretutindene teoriile evoluțiunii și dacă ar ținea samă de selecțiunea necesară a diferitelor forme ce îmbracă atît lucrurile cît și ideile, sentimentele, conduita etc. în diferitele condițiuni ale dezvoltării.

— E he!! strigă Cfirescu, care intră în casă încă cu vr'o cîți-va. Sărmanul Verescu! Tot filosofie și iar filosofie. Dar mai las'o dracului! Destul! Nu te temi că vei nebuni!!

— Nu, nu mă tem, răspunde Verescu. Știu că înnebunesc mulți din cauza desfrîului și a orgiilor în cari trăesc, dar din cauza științei n'am auzit și nici pot crede că se întîmplă asemenea lucruri.

— Ba... de știință, zeu de știință înnebunesc săracii pe rudă, pe sămîntă.

— Dar d-ta te-ai ocupat vr'o dată cu știința?

— Ba, ferească D-zeu! Ieu nu-s filosof ca d-ta!

— Apoi?!

— Apoi... să-ți spun ieu D-le cîți învățați am văzut nebuni și...

— Și... se poate; dar de ce nu spui și ce viață au dus învățații acei cari au înnebunit, sau cine ierau ei?

— Vine nu știu cine, zise unul dintre tovarășii lui Cfirescu.

Ușa se deschise și intră Dl. Berechetu, Nunuleț și încă vr'o cîți-va.

— Dar ce este mă rog? De la ce vă sfădiți? întrebă Berechetu.

* — Ce? Nu putem împărți averea lui Iov. A

venit dl. filosof, zice Cfitescu arătînd pe Verescu, cu despreț, și ne bate capul cu filosofia. Mă rog, D-le, să mă scutești de altă dată, să nu mai vorbești cu mine. Ieți un poloboc—ca Diogene—și te așază într'însul.

— Tocmai, reluă Verescu, am căutat înse n'am găsit deșerte și știind că sînteți competent a le deșertă, vă rog să deșertați vre-unul pentru mine.

— D-le! Mărginește-te ai măcar bunul simț. Nu le place tuturor oamenilor să aiureze.

— Cui nu-î place, să n'asculte, zise Verescu.

— Lăsați, D-lor! Aide să vorbim ceva mai vesel, zise Berechetu. Aide să mai vorbim despre petreceri, despre danț, despre căsătorie. Iată dl. Linescu ca mine va avea nuntă. Ce ziceți despre căsătorie, d-le Verescu? Ce trebuie să aibă cine-va în vedere cînd voește, să se căsătorească, neamul sau averea?

— Nici una, nici alta.

— Bani! strigă Cfitescu, făcînd un gest.

— Iubirea, zise Verescu.

— Bani și iar bani, adaugă Cfitescu. Îmi bat joc de amor! Bani să ieasă. Dacă se va mai întimpla și de familie și frumușică, noroc să dea D-zeu! ori ce ziceți?

Unii ziceau da, alții, ba. Nunuleț da din cap. Costică și Linescu tăceau.

— Eu mă unesc cu dl. Cfitescu zise Berechetu. Ce e în mîină nu e minciună! Mai adaug înse că tot e mai bine să te însori cu una mai tînără și mai frumușică.

— Da, zise Cfitescu, înse trebuie să fii bărbat, ca să nu-ți poată sufla în borș. Dar cu toate acestea întăia și cea de pe urmă condițiune sînt banii, celelalte sînt niște nimicuri, niște prejudiții. Ce e amorul!! Nici nu voi să știu! De asta nu trebuie să să îngrijască un bărbat. Acesta e un lucru la care trebuie să gîndească numai femeile; pentru că ele nu știu pe cine vor lua de bărbat, pe cînd bărbatul poate alege pe care voește.

— Da, da, se 'nțelege zice vesel dl. Berechetu.

— Să fiu femeie, ași dà palme unui bărbat cu asemenea idei, zise Verescu.

— Nefericire, înse, zice Cfîtescu, rizînd.

— Nu trebuie să ne supărăm de la discuție, zise, dl. Berechetu, Așa vorbesc bărbații cînd sînt între dînșii. Fie-care cu părerea lui.

— Nici eu n'am făcut mai mult. Am spus cu toată sinceritatea ce ași face ieu în locul unei femei.

— Eu n'am nemic de zis. Iubesc foarte mult pe omul sincer, zice unul.

— Și ieu, zice dl. Berechetu.

— Și ieu, și ieu, răspunde care de care.

— Desprețuesc cu totul pe cel ce mințește, adaugă un altul.

— Și ieu desprețuesc, zice Costică.

— Și ieu răspunde Linescu aruncînd pe masă vr'o trei scrisori.

Care de care se răped înasupra lor și strîng cîte una, Berechetu începe a ceti pe una:

„Scumpa mea d-șoară Lina. Nu am cuvinte în de-ajuns ca să... etc.“

Nunuleț luase și iel o scrisoare și cetea:

„Duducuță! Aibi milă mă rog și nu te îndură pentru un sufletel care... etc; înse auzînd pe Berechetu cetînd se răpezî să-i smuncească scrisoarea.

Berechetu se opunea și nu i-o dădù până ce nu-i văzù semnătura.

Nunuleț făcù de asemenea cu ceea ce avea în mîină.

În timpul acesta Costică cu voace tare cetea:

„Lino! Știi cît sînt de decis și ce ași fi în stare să fac... etc.“

Cfîtescu porni spre dînsul și voia să-i scoată scrisoarea. Costică, însă o aruncă jos dinaintea lui Verescu care o luă și continuă a o ceti cu voace tare.

Unii rideau, alții să mierau, iar Cfîtescu, Nunuleț și Berechetu începură a strigă la Linescu:

— Așa D-le?! Cum ai îndrăznit! Cum îți permiți

D-ta să te joci cu secretele oamenilor? Cum și cu ce drept?

Țipau, răcneau și dădeau din mîni parcă ierau smintiți.

— Stați, Stați D-lor! zise el. Am făcut aceea ce vă place d-voastră. Am voit să fiu sincer. Nu pot să mă prefac mai mult.

Costică se apropie de Linescu; iar Linescu cu o mișcare răpede, își scoase mustețele, peruca și barbișonul.

Toți se retrag atunci îndărăpt, fără să scoată macar o vorbă. Berechetu rămase cu mînele la gură și abea se mai putea răsufli. Nunuleț își cătă loc, nu știea încotrò să se îndosască. Cfitescu se schimbase și făcuse o mutră așa de dobitocească, pare că l'ar fi apucat ceva. — Eră o tăcere perfectă.

Cetitoriul va fi gîcit poate că Dl. Linescu ieră însuși D-șoara Lina care s'a fost deghizat și care lezise: „Iubesc sinceritatea, D-lor. Cei sinceri n'au ce să-și împute.“ Apoi trecu în altă oada.

Verescu asistă până la finea tabloului împreună cu Costică, cu care se duse mai în urmă spre a se întîlni cu Lina.

Intr'o zi, doi D-ni vorbeau în sala primăriei. Unul din ei își aruncă ochii pe un părete, apoi se cam apropie de un afiș pe care după ce-l ceti își îndesă pălăria pe ochi și plecă.

— Dec! Dar ce are Cfitescu? zise d-nul celălalt. Ce vra să zică asta? Ce i-am făcut eu? Pentru ce pleacă fără să-mi zică măcar buna ziua? Cum? să poate să fi uitat? Dar, oare ce va fi cetit acolo? Să văd și eu.

Se apropie decî și începu să cetească; însă deodată începù a-și șterge fruntea și plecă și el. Acesta era Berechetu.

Ei cetisă publicația de căsătorie a lui Verescu cu Lina.

Th. D. Speranță.

ZOOLOGIA D-LUI B. NANIANU.

(urmare).

Mai departe vorbind despre sânge, Dl. Naniianu zice :

„Sângele *) este un liquidu organisatu si nutritoriu allu animalellora.—Ellu este rosiu la animalele vertebrate si la câteva ne-vertebrate, p. c. la lipitori; éru la celle-alte animale este galbuiu său liliachiu, si servă la întretinerea viuetiei si formatiunea tuturoru părtiloru corpului loru.—Sângele vertebratelor, privitu cu unu microscopu, se presintă că unu liquidu galbuiu si transparentu numitu serum, in care plutescu nisce globule rosii fórte mici, numite *globule sanguine*, cari dau colórea rosia.—Acestu liquidu, spre a nutri si mări fie care organu in parte, strebate totu organismulu unui animalu, déru după unu timpu óre-care adjunge că să numai póttă fi folositoriu, si in acestu casu are trebuintia sa se prenoiască, ceea-a-cese face cându se pune in contactu cu oxygenulu aerului.—După acéstă merge érà-si spre a strebate din nou organismulu animalului, si astu-fellu da nascere la ua functiune séu actiune numită *circulatiunea sângelui*.”

Iată tot ce ne spune Dl. Naniianu despre sânge!—Dar de unde provine acest sânge?—Privit cu microscopul, zice Dl. Naniianu, se vede compus dintr'un ligid galbiu, numit *serum* și din niște globule roșie etc. dar *globulele albe* și *globulinéle*, nu trebuesc macar amintite? dar serum din ce este compus?—Pe urmă mai zice că sângele după ce nu mai poate fi folositoriū (dar din ce pricină devine nefolositoriū, nu-și bate D-sa capul ca să ne spuie, nici aice nici in vre un alt loc; este destul să afirme și olevii să creadă!) și in acest caz are nevoie să se

*) De aice înainte citațiile din cărțile D-lui Naniianu, le vom face chiar după ortografia D-sale.

prenoiască, ceia ce o face, zice Dl. Nanianu, cînd se pune în contact cu oxigenul aerului.—Se vede că este destul, după Dl. Nanianu, ca sîngele nefolositoriu, să capete oxigen ca să devie iarăși folositoriu! Ar face bine D-sa să caute a se convinge că *prenoirea* sîngelui vînos nu mai se completează în plămîi, dar ea se face în mai multe alte locuri; așa să amintim cîte-va, ca macar acuma să aflu și Dl. Nanianu: *Sîngele cînd iese din vasele capilare, a pierdut cea mai mare parte din materiile nutritive (cari materii trecînd prin pîreții vaselor capilare parte s'au fixat în țesături, iar parte au format limfa) și s'a încărcat cu produsele combustiei fiziologice, așa în cît nu este bun pentru nutrire; însă trecînd prin rîrunchi, se curăță de urină, prin maiu se curăță de liere și se încarcă cu zahar; prin ajutorul limfei, a chilului și prin materiile nutritive; rămîne acuma să mai cîștige oxigenul și să se descarce de acidul carbonic și de prea multă apă, ceia ce face în plămîi.*—Iată în scurt cum se face *prenoirea* sîngelui, dar nu așa de simplu cum pretinde Dl. Nanianu! Iată dar încă o idee falsă, pe care Dl. Nanianu se silește să o ticsască în capul nenorociților elevi, vroind a-i face să creadă că sîngele se *prenoeste*, pur și simplu în plămîi! Aceasta dovedește că Dl. Nanianu n'are idee despre legătura ce este între *digestiune* și *circulațiune*, ceea ce ne face să înțelegem pentru ce ne debitează asemenea enormități!

Tot în rîndurile mai sus citate, Dl. Nanianu mai confirmă pe deplin una din greșelile de care ne am mirat mai mult în urmă, anume că D-sa crede că numai *cărbunele* și *hidrogenul* ard pentru a produce căldura animală! Ar fi și așa cînd această ardere ar fi ceva fără cauză, un mister care se produce fără nici un scop! Dar pentru cine cunoaște cît de puțină fiziologie și știe ce ieste căldura animală, cetînd aceste rînduri, cam greu admite că sînt estrase dintr'o carte didactică ce *are mare trecere în țară*, ci ieste mai degrabă dispus a crede, că citește o teză a unui elev nesilitoriu și neatent la

explicările profesorului său!—A crede că materiile azotoase nu ard și că cele ternare nu nutresc, ieste după mine nu numai o greșală ordinară, dar o dovadă de o completă necunoștință în fiziologie!—Putem prin urmare presupune, în toată sinceritatea, că Dl Nanianu a cetit cînd va vre o cărticică de științele naturale, cam de pe la 1830 sau 1848, înse a uitat'o și pe aceea!

Funcțiunile de reproducțiune, nu sînt cerute de program; cu toate acestea Dl Nanianu le descrie în scurt.—Dacă cel puțin ar da oare care idei clare despre aceste funcțiuni, tot ar fi cum ar fi! Dar ceea ce spune D-sa, nu dă nici o idee cum se cade, din contra, duce la idei greșite!—Dl. Nanianu zice, că între animalele *ovo-vivipare*, ieste și *cangurul*! Marsupialele să fie *ovo-vivipare*, n'am auzit până acuma! Apoi nici *Ornithorincul* nu ieste *ovo-vivipar*, cu toate că se deosebește în privința generațiunei de celealalte mamifere. A amestecă pe *ornithorinc* cu *cangurul* și cu *vipera*, mai ales într'o carte pentru începători, nu însemnează altă cevă de cît a lucră pentru introducerea în mintea elevilor a unor idei din cele mai estravagante!

Am avea multe încă de zis asupra noțiunilor de anatomie și fiziologie ale D-lui Nanianu; înse pierdem prea mult loc și am vroi să mîntuim o dată cu Zoologia ca să începem a cercetă și alte cărți.—După ceva răspunde Dl. Nanianu, vom avea ocazie a mai semnala și alte greșeli.—Putem aminti încă, așa în treacăt, următoarele greșeli: *dinții socotiți ca adevărate oase*; *considerarea țeseturilor animale ca independente adecă ca neprovenind toate din celule și considerarea țeseturei u'riculare ca provenind din întrecrêșterea unor lamele și fibre etc*; *nedeos-birea nervilor în privința simțirei și a mișcării precum și nearătarea locului de unde pleacă nervii simpli*; *nexplicarea pentru ce de la numărul de circumvoluțiuni, atîrnă inteligența etc etc.*

Toate noțiunile de anatomie și fiziologie, cu cercetarea cărora ne am ocupat până aici, nu sînt potrivite

pentru a împlini scopul pentru care sînt introduse științele naturale în cursul inferior.—Nelegătura între diferitele funcțiuni, necomplecta și obscura lor descriere, fac înțelegerea imposibilă.

Am ajuns în fine și la clasificarea D-lui Nanianu!—Vă rog înse un lucru! Să nu uitați că aceste rînduri le scriu sub impresia unui răspuns al D-lui Nanianu, adresat prin „*Olteanul*“, *nenorocitului*(?) mieu coleg de critică, T. U.! M'am cam spăriat de autorii cei mulți citați de Dl. Nanianu și de ușurința cu care D-sa declară de incompetenți pe acei cari au îndrăzneala de a arată în public nenumăratele și neuzitele greșeli, prin care D-sa și-a cîștigat numele de *au'criu*! Mă aștept, din zi în zi să văd vre un răspuns și la adresa mea, calificîndu-mă de *necompetent*, fiind că nu vreau să cred: că *plantele n'au de cît țesutura celulară, că sîngele din auricula dreaptă, trece în artera pulmonară! că alimentele ter nare nu formează părți vivente. Din țesături și cele quaternare nu servesc la combustivnea fiziologică etc.* etc. Poate'mi va cită și mie vr'o zece autori, fără să dovedească în ce chip acei autori îi dau D-sale dreptate în cele ce spune!—Rog pe Dl. Nanianu să nu mă amenințe și pe mine cu *tăcerea*; căci am pretenția, ca și toți colegii miei de critică, că fac cercetări serioase, că mă pronunț în cunoștință de cauză, fără ură și fără părtinire! Dacă întrebuițez cîte o dată puțină ironie, asta cred că se permite, întru cît nu cale buna cuvîntul

Încă o mică discuție asupra *novațiunilor* și asupra *vechiturilor*, și apoi întrăm în materie.—Inovatoriū, în senz rău, însemnează un om, care îmblă cu gura căscată tot după lucruri nouă, fără să le cerceteze dacă sînt bune sau rele, care admite tot ce ieste nou, numai pentru cuvîntul că ieste nou.—Iubitoriū de progres, sau inovatoriū în senz bun, ieste acela care vroște ca lucrurile dovedite de neadevărate, să dispară din știință, din cea elementară ca și din cea superioară; care nu judecă lucrurile nici după noutate, nici după vechime, ci după

argumentele pe care se bazază!—Un asemenea om, de sigur că va fi tot pe atîta de contrariu și vechiturilor, care nu mai au nici o rațiune de a fi!—Iubitoriu de vechituri sau *pareatcă* cum se zice pe la noi, ieste acela care ține la aceia ce a apucat, chiar si atunci cînd cineva îi dovedește, [așa de clar ca și cînd i ar spune că de două ori două, face patru] că ieste greșit în ceea ce crede.—Deci rog pe Dl. Nanianu ca în răspunsurile D-sale, să bine vroiască a cercetă valoarea lucrurilor susținute de mine, precum fac și ieu cu acele susținute de D-sa și să nu se mulțamească numai a mă aruncă, plinde indignare, epitetul de **inau-vator u!**—În chestiunea alimentelor plastice și respirătoare, în privința țeseturilor vegetale și animale, în privința clasificățiunei etc. etc. rog pe Dl. Nanianu să nu se mulțamească a cită ciți-va autori vechi, crezînd că prin aceasta mă zdrobește! Să bine vroiască a discuta lucrul, aducînd probe în favoarea D-sale și nedesprețuînd, fără a cercetă, descoperirile D-lor: *Moleschott*, *Gegenhaur*, *Huxley* etc. celebrități științifice din timpul nostru! Să nu facă și acuma, cum a făcut în răspunsul adresat D-lui T. U. unde teoria celebrului astronom *Faye*, ieste socotită drept nimic, cu toate că analiza spectrală, diferite considerațiuni de *termodinamică* etc sînt în favoarea acestei teorii; iar ipoteza lui *Arago* în privința constituțiunei fizice a Soarelui și a formărei petelor, nu mai corespunde cu rezultatele științei actuale. (Despre această chestiune, mă voiu ocupă mai pe larg, poate chiar tot în acest numer).

Să vedem acuma clasificățiunea.

Vorbind despre numerul clasificățiunilor, Dl Nanianu ne spune că sint trei mari principale: a lui Linneu, a lui Lamark și a lui George Cuvier.

„Dintre aceste clasificățiuni, zice D-sa, singură în aplicațiune, este clasificățiunea lui George Cuvier, numita și *clasificățiune sèu methodul naturale*.“—Aceste

rîndurî ne dovedesc cã Dl. Nanianu crede cã Cuvier a zis ultimul cuvînt al științei în privința clasificãrii zoologice, de vreme ce nici n'a vroit sã mai ceteascã altele, ce au mai ieșit la ivealã, de la Cuvier și pînã în prezent! Poate sã creadã Dl. Nanianu cã cea mai bunã clasificãriune, ieste a lui Cuvier! dar sã susție cã *singura în aplicațiune* ieste numai a lui Cuvier, asta ieste o mare neezactitate! Poate așã sã fi fost pe la 1830! înse acuma ieste din contra. Sînt multe alte clasificãriuni în aplicațiune și tocmai a lui Cuvier, nu mai ieste!—Progresele fãcute, de la Cuvier și pînã în prezent, în *embriologie, an tonie comparatã și paleontologie*, au silit pe naturalistii sã modifice foarte mult clasificãriunea; așã în cît cu tot respectul ce se datorește ilustrului Cuvier, care în adevãr a fost un mare naturalist, nime nu merge cu adorațiunea pînã la aceea ca în 1877 sau în 1880, sã se serveascã încã tot de clasificãriunea sa și sã pretindã cã altele nici n'au aplicațiune! *C. V. g., Moquin-Tandon, Gegenbaur, Claus, Huxley, Van-Beneden, Gervais*. etc. etc. dupã Dl. Nanianu n'au aplicațiune!—Deci, cu toate pretențiile D-lui Nanianu, cã prin cãrțile D-sale se produc oameni cu idëile științifice necesare pentru a putea progresa, sîntem siliți sã zicem cã nu ieste așã în privința Zoologiei (despre cealaltă ne vom pronunța altã datã); cãci ne face, nu numai sã admitem 4 tipuri (pe cînd în clasificãriile nouã sînt mai multe, în cîte-va din cele mai însemnate 7) dar încã, ceia ce ieste mai mult, ne face sã învãțãm și sub-diviziunile lui Cuvier, care în multe puncte au încã si mai puținã rațiune de a fi, de cît diviziunea generalã.—Dacã ar trãi Cuvier în zilele noastre, de sigur cã singur și-ar modificã clasificãriunea (dupã cum a fãcut cu alte douã înnainte de aceea adoptatã de Dl. Nanianu); așã în cît am avea curiosul spectacol, de a vedea pe Dl. Nanianu în neînțelegere cu însuși Cuvier! cãci Cuvier ar zice cã a greșit în clasificãriile vechi și ar dovedi cã cea nouã ieste mai bunã, iar Dl. Na-

nianu ar zice că *singura în aplicațiune este acea vechie* și ar taxă de inovațiune nefundată pe cea nouă!

Dar chiar dacă am admite că nu sînt greșele pe care le am semnalat, totuși Zoologia descriptivă în modul cum ieste făcută de Dl. Nanianu, nu cred că ieste potrivită pentru începători și iată pentru ce:

A spune în mod abstract ce ieste *tip, clasă, ordin, etc.*, a face diviziunea generală a animalelor și a descrie caracterele generale, ale diferitelor grupe înainte de a se face descrierea lămurită a animalelor ce se clasifică, are un înțeles într'o carte pentru cursul superior, sau pentru un curs special, cînd acei ce au să o studieze, au oare care idei despre animale și pot prin urmare pricepe și lucruri mai generale despre iele.—Dar a face o ast-feliu de Zoologie descriptivă pentru începători, însemnează a face o lucrare fără nici un folos; căci ieste greu de învățat ceva general, despre mai multe lucruri speciale necunoscute și ceea ce se învață, nu se poate socoti ca o adevărată învățatură, ne fiind de cît o încărcare a memoriei cu lucruri neînțelese.—Deci repetînd încă o dată: *că a prelucra o carte pentru începători, însemnează cu totul alt-ceva de cît a deschide o carte mai pe larg și a face un extract*, cred că în privința Zoologiei descriptivă, ar fi de preferat calea următoare: A se descrie, pe cit se poate de înțeles, un animal, a se arăta că sînt mai multe animale care sîmănă cu acel descris așa de bine, în cît se poate luă unul drept altul și a se spune că aceste animale formează o *specie*; a se urmă cu descrierea de *specii*, până ce se vor găsi mai multe *specii* care se asemănă între iele mai bine de cît cu alte *specii* și a se da, grupei formate din mai multe *specii*, numele de *gen, trib, familie, sub-ordin, ordin*, după gradul de asemănare; după studierea caracterelor mai multor ordine, a se arată asemănarea ce există între unele din iele și nici o dată inse a nu se descrie caracterele unei subdiviziuni, până ce elevii nu vor fi studiat animalele și a se forma o grupă

mai superioară etc. Urmîndu-se ast-feliu și căutînd, la fie care caz, a dà exemple și esplicări lămurite, se va realizà mult mai ușor scopul dorit; căci pe lingă cã elevii vor putea mai ușor învăța, apoi și ideele ce vor căpătã vor fi mult mai clare, ajungînd pe nesimțite la concluzii, pe care la început nu le ar fi putut face, lipsindu-le elementele necesare.

Acuma sã cercetãm ceva din subdiviziunile întrebuintate în clasificăția D-lui Nanianu, înse foarte în scurt, căci chiar pănã acuma spațiul ocupat pentru criticarea unei singure cărți, ieste prea mare; înse vina nu ieste a mea, ci a D-lui Nanianu!

Ordinul *Pahidermelor* D-lui Nanianu, ne luminează asupra izvoarelor de unde pornește marea D-sale *competență științifică*, despre care face atîta caz! *Elefantul, porcul, rinocerul, calul*, etc, în același ordin! La asemenea *competență științifică*, nu aspir nici nu sfătuesc pe alții să aspire! Mai bine să fiu socotit de incompetent de Dl. Nanianu și să cunosc ce mai spun și alți naturaliști, din cei desprețuiți de D-sa! Care-i caracterul comun acestor animale, pentru a fi întrunite într'un singur ordin? Grosimea pîelei? Slab caracter, mai ales într'o clasificăție pretinsă naturală!—Poate lui Cuvier îi ierã permis să facã o asemenea greșalã, ținînd samã de starea științei din timpul seu; înse a perpetuã o asemenea greșalã, a o întroduce prin cărți didactice pentru începători și a o susținea, (poate?), ca un adevăr, asta nu mai meritã nici o indulgență! Arăte Dl. Nanianu un singur naturalist, demn de acest nume, care mai pune la un loc: calul cu porcul, cu elefantul etc. Înse pentru ca să nu zică Dl. Nanianu, că mă bazez numai pe numele diferiților autori, fără să dau și argumente, voiü probã în scurt cã ieste absurdã gruparea sus pomenită.

Cine nu știe despre existența unor mamifere fosile, grupate sub numele de *anoploteride*, cari prin forma și

numărul oaselor de la picioare și prin alte caractere, se apropie pe de o parte de rumegetoare, iar pe de alta de *suide* (familia în care intră porcul), și de hipopotamii? Aceste anoploteride, despre cari chiar Cuvier stă la îndoială dacă aveau sau nu proprietatea de a rumegea, care deși după totalitatea caracterelor sînt mai aproape de porc, totuși stabilesc o evidentă înrudire între adevăratele rumegetoare și suide.—Acest fapt, ieste încă întărit prin ezistența unor animale (moscul, tragulul etc.), care deși sînt clasificate între adevăratele rumegetoare, totuși au cîte-va caractere (nelipirea oaselor metacarpine și metartasiene sau lipirea lor mai tîrziu de cît la rumegetoarele adevărate, diviziunea necomplectă a sto, mahului etc.), prin care arată că rumegetoarele, au grade succesive de trecere la suide.—De pe aceste fapte necombătute de nime, se conduc naturaliștii moderni, pentru a unii într'un singur ordin: rumegetoarele adevărate, cu anoploteridele, suidele și hipopotamidele.—Acest ordin numit al *artiiodactilelor* sau de alții al *bisulcelor*, după numerul păreche al degetelor, ieste împărțit în două sub-ordine: unul cuprinzînd *suidele*, *anoploteridele* și *hipopotamidele* și celalalt diferitele familii de rumegetoare adevărate.—Iată dar, locul mai natural al unora dintre pahidermele D-lui Nanianu!—Calul, rinocerul, tapirul, asinul etc. au mai multe asemănări cu rumegetoarele, de cît cu proboscidienele, cu care Dl. Nanianu le înrudește de aproape, cu sila! Cu toate acestea nici cu rumegetoarele nu sînt destul de înrudite, pentru a formă un singur ordin, ci formează un ordin a parte al *perisodactilelor* (cu degete nepăreche); iar acest ordin, împreună cu al artiiodactilelor, formează o grupă foarte naturală de mamifere, a *ungulatelor* (copitate).—Caracterele fosilelor acestor două ordine, caracterele lor actuale (in privința placentei etc.), justifică înrudirea mai apropiată între artiiodactile și perisodactile, de cît între aceste din urmă și proboscidiene.—În fine proboscidienele, nu numai că nu pot fi unite

într'un singur ordin cu periosdactilele și parte dintre artiodactile, dar chiar fac parte dintr'o altă diviziune mare a mamiferilor, caracterizată prin existența *membranei caduce*.—Afară de aceasta, țigtele așezate la piept, forma placentei și o mulțime de alte caractere, deosebesc pe elefanți de animalele cu care-i amestecă Dl. Nanianu, și ne obligă a-i pune într'un ordin a parte, mult mai aproape de diviziunea de mamifere, din care face parte omul.

Deci iată că știința modernă, găsește caractere de deosebire în de ajuns, pentru a formă trei ordine bine deosebite, acolo unde Dl. Nanianu, găsește asemănări pentru a formă un singur ordin!—Și aceasta din ce cauză?—Din cauză că Dl. Nanianu are de principiu de a se servi de descoperiri, numai după ce trec de vrîsta de jumătate de secol!

Afară de greșeli de diviziune la mamifere, mai sînt și de altă natură; căci descrierile animalelor nu sînt pe cît ar putea să fie de complete, nici nu se insistă asupra caracterilor principale; nicăeri nu se vede un rezumat cum se cade de caractere, pentru un ordin sau pentru o altă grupă.—În privința raselor omenestii *Broca*, *Taupinard* și alți antropologiști moderni, sînt departe de a admite diviziunea în patru rase, cum o face Dl. Nanianu! Sînt destule argumente și în această privință, înse m'am decis a le lasă de o cam dată, rămînînd ca, dacă Dl. Nanianu le va pretinde, să i le spun.

Vroind a caracteriza în general păsările, Dl. Nanianu zice în privința canalului digestiv:

„Canalulu digestivu, la aceste animale, presinta nisce „modificatiuni insemnate. Astu-fellu, la passerile gravnivore ellu presinta mai ântëiu doui saci, cari se afla „pre prelungirea esophagelui; cellu d'ântëiu numitu *gusia*, „in care aduna mai ântëiu grăuntiele si le inmôie,— „sub acest'a se afla unu *trituratoriu*, care bucatiesce alimente, apoi urmëza *pipot'a séu stomachulu propriu*,

„care este, in genere, formatu din doui muschi grosi „si tari, căptusiti pre din ântu cu ua membrana fôrte „resistente“.—Ce poate fi mai necomplect și mai încurcat?

După Dl. Nanianu, nu *trituratoriu* sau *rînza* cum îi zicem noi, ieste partea cea mai musculoasă, cio altă parte numită *pipot'a* (ce o mai fi și asta?!) Se vede că D-sa a luat *ventriculul succenturiat* drept rînză și rînza drept altă parte, căci numai așa putea produce o asemenea confuzie!—Despre alte caractere ale păsărilor, sau nu spune nimic sau ceea ce spune n'are nici o valoare!—În privința clasificățiunei păsărilor am de observat în general aceleași lucruri, ca și în privința mamiferelor.

Caracterizarea și clasificarea *reptilelor*, *batracienelor* și mai ales a *peștilor*, sînt așa de departe de ceea ce urmează din datele științei moderne, în cît ar trebui să criticăm aproape rînd cu rînd.—Din această cauză, ținînd samă că până acuma am fost sincer în cercetare și n'am spus nici o neezactitate, cred că vă veți mulțami numai cu afirmarea.—Poate cu altă ocazie voi reveni și asupra acestei părți.

Afară de tipul vertebratelor despre care am vorbit până aice Dl. Nanianu mai înșiră încă alte trei tipuri: *Anneloasle*, *Moluscele* și *Zoophitele*.

G. G. Nădejde.

(Va urmă).

Copîlul cîntator.

De plafond lucrat în aur staă suspense mîi lumine
Ce reflectă a lor raze pe un prețios cristal
Pe parchet de mozaicuri, țesături de linuri fine,
Pe părăi tablouri scumpe . . . , pînzi din țerile străine?
Ornamente demne numai pentru-al lunei urit bal.

Înprejurul unor mese gastronomic încărcate

De mîncări delicioase și de vinuri rafinate,
Ceî puternici petrec timpul până ce li-î priincios.
Dame tinere, frumoase, cu privirele 'nfocate
Își oferă voluptăței sinul lor alb și frumos.

Este noapte, noapte-adîncă și pe bolta înstelată
Luna'și primblă cugetarea tainicului ei amor,
Muzica răsună'n sală, patima e agitată,
Veselia se preface în orgie blăstămată,
Ear *Satirul* stă de-oparte și se uită rîzător.

Ce le pasă că poporul suferă și lincezește?
Că de mult își duce jugul sub un biciu afurisit?
Ce le pasă că dreptatea în grea jale se topește,
Că virtutea svînturată adăpost nu-și mai găsește
C'adevărul pretutindenî de infamî e răstîgnit?

Geamă'n temniți ceî ce luptă pentru sînta Libertate
Moară în grozav esiliu de pe termuri depărtate
Ciți ridică a lor mină contra celor parasiți,
Scrie-se în cartea *Urei* a lor nume nepătate
Spre a fi, și după moarte, în memorie 'negriți!

Curgă 'n cruntele războaie, sîngele în valuri groase;
Pentru ceî ce în palate tot la crimă se gîndesc,
Gizii facă piramide și din carne și din oase
Totul pîeară, case, școale, iară holdele mînoase
Să devie fără *doară* un islaz împărătesc!

Cît e arma lingă tronuri, cît e plebea adormită
Curgă vinul în păhare, tragă toți plăcutul danț,
Viața-și are rațiunea, cînd de griji e neumbrită;
Și-apoi este vorba veche, vorba foarte nimerită:
Să *petreacă cine poate, iură proștii să stea'n lanț!*

Zorile înse s'arată și-un copil bălaiu la față
Cu o voce-atrăgătoare, voce plină de dulceață,
De pe strada unde dînsul se află ca privitor
Întonă astă cîntare scoasă cu atîta dor:

„M'am născut spre-a mea durere, într'un timp de umilire
„Cînd despoțiî rid amarnic de robita omenire,
„Cînd acei cu hîrca sacă și cu sufletul pitic

„Beaŭ, minincă, trăesc bine—nelipsindu-le nimic !
„Pe cînd cel ce-și are fruntea de știință luminată
„Cel ce'n inima lui are o iubire-adevărată
„Pentru tot ce este mare, tot ce e folositor,
„De mizerie cumplită, vede zilele-î că-i sbor !
„Colò uniî își fac stare prin meschinăriî mascate
„Colò alțiî-și vînd onoarea ca ființe degradate,
„Pe un titlu, pe o panglică ce'n deșărtăciunea lor
„Cred că poate să-î înalțe și mai sus de cît ei vor !
„Ici banchet, lux fără margini, cheltueli, esorbitante
„Să se'mpace cu stomachul, cu nebunele bacante,
„Cînd țeranul supt de dînsiî să muncească e silit,
„A hrăni atîta trîntori de cînd iel este robî;

„Mama mea, sermana mamă însă-și, ea cît ostenește
„Vara, iearna pentru-o pîne ce adese îi lipsește
„Și cîți iar nu vegetează, și cîți iar nu dorm pe drum
„Ne avînd nici locuință?

„Dar ivească-se acum
„Noul soare de'nviere de-asteptată bucurie
„Cînd din lume Nedreptatea va pieri pentru vecie
„Și mă jur că mă voi face din copil, din cîntător:
„Un resbunător de moarte....

—„Și-un teribil luptător
„Pentru cauza cea dreaptă? ... Nu-i așa?“ rosti îndată
O femeie ce eșise din mulțimea adunată
—„O! ba da! . . .“

Și-cu-al seŭ deget lovînd coarda harpei sale
Zise doina cea de jale și își căută de cale

București 1881 Iuliu.

Dem. N. Saphir.

NU TE-AM UITAT!

Vîntul de la miază-noapte
Astăzi cînd m'am deșteptat
Mi-a șoptit cu glasu-î tainic:
„Încă, nu!Nu te-am uitat!“

La amiază 'n câmp, prin holde
Ostenisem de umblat,
Raza soarelui atunce,
Mi-a zis: „Nu! Nu te-am uitat!“

Sara razele din lună
Al tău nume-aŭ îngînat
Și zefirii blînzi ai serei,
Mi-aŭ șoptit „Nu te-am uitat!“

1881 Pielești.

I. I. Truțescu

CE ȘTIM DESPRE LUME?

(*urmare*)

Materia e veșnică, adică fără început și fără sfîrșit. N'a fost un timp, cînd să nu fi fost materia, după cum nu va fi un timp, cînd materia să nu mai fie. Nu putem presupune că materia a avut un început, căci aceasta ar însemna că materia s'a făcut din nimică; căci am dovedit în urmă, că afară de materie nu mai iese altă ceva de cît spațiul, prin urmare înainte de începutul materiei ar fi fost numai spațiu.

A zice că materia s'a făcut din spațiu, nu putem, căci spațiul se află și înainte și după începutul materiei tot atîta de mult. A zice că materia s'a făcut din spațiu înșamnă atîta cît și cînd zicem, că s'a făcut în spațiu, din nimică. Dar din nimică nu se poate face ceva. Acest adevăr cunoscut de cei vechi și arătat de Lucrețiu prin vorbele: „*De nilo nil*“, din nimică nimică, e dovedit pe deplin de știință și acuma nime nu se mai îndoește despre dînsul.—Materia ne putîndu-se nimici, nu putem crede, că va veni o vreme cînd să

nu mai fie materie, aceasta ar însemna că materia s'a nimicit.

Materia nu numai că se află din vecie, dar se află și în mișcare tot din vecie. În adevăr nu putem presupune, că materia a fost vre o dată în repaus, căci atunci din pricina *inertiei* nu s'ar fi putut pune în mișcare și tot în repaus ar fi și acuma. Prin urmare mișcarea materiei n'a avut început și nici sfârșit nu va avea, tot din pricina *inertiei*.

Am văzut în N-o 1, cum e grupată materia în *corpuri cerești* și cum aceste corpuri formează *sisteme planetare*, și sistemele planetare, *nebuloase rezolubile* și cum mai sînt și alte nebuloase numite *nerezolubile*, în cari materia e sub forma gazoasă.—Am arătat de asemenea cum că calea robilor e alcătuită din nenumărate sisteme planetare, și prin urmare e chiar ieia o nebuloașă rezolubilă; sistemul nostru planetar face parte dintr'însa.

Acuma trebuie să arătăm istoria sistemelor planetare, să răspundem la cele mai însemnate întrebări ce ne putem pune în privința lor: *cum-au naștere sistemele acestea, vor dura ieie în vecie, ori se vor prefare în altă ceva și din ce pricini se fac schimbările acestea.*

Studiile astronomice ne arată că sînt și acuma mulțime de sisteme planetare, în cari planetele sînt luminoase. Studiile făcute asupra pămîntului arată că și iel a fost o dinioară topit și mai dedemult gazos și fierbinte cum e soarele acuma. Pe vremea cînd planetele din sistemul nostru erau luminoase, sistemul acesta se arată astronomilor din alte sisteme ca o grupă de stele luminoase mai mici învîrtindu-se în jurul unei stele centrale.—Pin urmare din trecutul sistemelor planetare știm că ieie au fost toate mai întăiu alcătuite din corpuri cerești gazoase. Sistemele cu planete solide și cu soare gazos sînt mai înaintate în vrîstă.

Kant și mai pe urmă *Laplace* etc bîgînd

de samă că în sistemul nostru toate planetele se învîrtesc de la apus spre răsărit în jurul soarelui; că tot în această direcțiune se rotește și soarele în jurul osiei sale; că toate planetele se mișcă cam în dreptul equatorului soarelui; că toate se învîrtesc în jurul osiei lor în aceeași direcție; că Materia din care-î făcut soarele e întocmai cu aceea din care sînt făcute planetele, etc, etc, aū ajuns la ideea că toată materia din sistemul solar a fost într'o vreme grupată într'o singură adunătură gazoasă, care se învîrtea în jurul unei osii de la apus spre răsărit.—Iată cum se explică despărțirea planetelor din acea adunătură gazoasă: recindu-se, sfera gazoasă se micșură și din această pricină se mișcă din ce în ce mai iute; din pricina mișcării se turti la poli și se umflă la equator, pîn ce se desprinse din jurul ieii de pe lîngă equator un inel de materie gazoasă, care urmă a se învîrți în jurul masei sferice centrale de la apus spre răsărit. Acest inel cu timpul s'a unit într'o sferă care se rotea în același senz ca și masa centrală în jurul unei osii.—Așă s'aū despărțit toate planetele.

Planetele la rîndul lor din aceleași pricină aū dat naștere la inele și acestea la planete secundare sau sateliți, cari se învîrtesc în jurul planetei din care s'aū despărțit.

Planetele de la început ieraū cum am mai spus gazoase, apoi s'aū tot recit și cele mai mici mai degrabă, cele mai mari mai tîrziu, s'aū făcut liquide apoi mai în totul solide. Soarele ca mai mare de cît toate trebuie să remînă gazos mai tîrziu și în adevăr soarele nostru, după teoria cea mai bună, a lui *Faye*, e încă gazos.

Lumina soarelui nostru e acuma cam galbenă și cu timpul se va face roșă și mai pe urmă se va întuneca de tot. Bine înțeles, că o dată cu pierderea luminei va pierde și căldura și atunci vieața se va stînge în sistemul nostru planetar.—Cu timpul toate planetele, vor

cădea în soare, din pricină că împotrivirea eterului le micșurează neîncetat ținutul cu care se mișcă în jurul soarelui și le face să se tot apropie de acesta și să descrie o spirală în loc de o elipsă. După ce toate planetele se vor uni cu soarele, va fi în locul sistemului planetar un singur corp ceresc solid, rece, întunecos!!

Am urmărit un sistem planetar de la naștere și pînă la moarte.—Acuma trebuie să mai arătăm de unde veneau sferile gazoase din cari se făcuseră sistemele planetare din calea robilor, și ce se va întîmpla cu corpurile cerești făcute din sistemele planetare moarte.

Să răspundem întâi la această din urmă întrebare.

Corpurile solide de cari am vorbit se vor izbi între dîsele și din izbire se vor preface în materie sub forma gazoasă, în mișcare foarte puternică și din acea materie turburată se vor despărți masele gazoase și în mișcare, din cari se vor forma alte sisteme planetare cari vor avea aceeași istorie ca brațul sistemului nostru de acum.

Tot o dată am răspuns și la întîia întrebare; căci am arătat că masele gazoase din cari se formează sistemele planetare provin din izbirea corpurilor solide formate din sistemele planetare mai vechi.

Iată deci că materia veșnică trece fără încetare prin două forme principale. Nebuloasele nerezolubile se formează din cele rezolubile și aceste din urmă din cele nerezolubile.—Acuma calea robilor e o nebuloasă rezolubilă, peste un timp foarte mare va fi prefăcută în una nerezolubilă, apoi iar în rezolubilă, etc

În N-o viitoriu voi arăta cum a luat naștere ființele viețuitoare pe pămînt și cum se va stînge peste un timp totalitatea ființelor organice de pe dînsul. Tot atunci voi dovedi că ființe organice, ba chiar oameni sînt de sigur pe o mulțime de planete în nenumăratele sisteme planetare.

(Va urma).

I. Nădejde.

ȚIGANUL LA CUMĂTRUL.

Anecdotală populară.

Un țigan se înădărise la cumătrul seu la masă ;
Nu dădea greș nici odată, pare c'ar fi fost de casă.
Cînd vedea că fum nu iese, își zicea focul s'a stîns
Își luă un băț în mîină și plecà la masă, 'ntins :
Dar romînul își zisese : „Ei ! destulă cumătrie . . .
Prea m'a îndrăgit cumătrul, ce să-i fac să nu mai vie ?“
Intr'o bună dimineață, iată că și-a pus în minte
Ca să schimbe vremea mesei și mîncă mai înaintea
Pe aproape de-alui casă stă țiganul, peste drum
Și'nvîrtindu-se pe afară căută mereu la fum.
Fumul ieșea înainte ; iar iel aștepta să stea
Și cu gîndul la mîncare, de flămînd numai putea
— Poate azi nu fac mîncare, gîndi iel ; dar nu se poate,
Ci se vede că fac astăzi cine știe ce bucate.
Fumul iese, din ogeaguri, de ieșit nu se oprește
Și țiganul mort de foame la cumătrul seu pornește.

Cînd ajunse la cumătrul îi găsi pe toți în casă
Sfătîind, glumind, cu toții, ca tot omul după masă.
— Cum ? au stat oare la masă, se gîndi țiganu'n sine,
„Ori așa pe nemîncate, cum a ride le mai vine,, ?!
Ei spuneau mereu la glume și rîdeau care de care.
Se făcea și el că rîde, dar cu gîndul la mîncare
Tot privea în colo 'n coace, de-a măruntul se uită
Ca să vază de mîncare n'ar putea zări ceva.
Deci cătînd zăreste'n vatră pe foc pusă o căldare,
Și voia acum să stie dacă'n ea e de mîncare.
Deci voidind ca să întrebe, tot mereu se ispitește
Dar nu poate de rușine, se întoarce, mai tușește
Dar de foame mai pe urmă și rușinea a uitat
Și'ntrebă pe-ai sei cumătri : Dumneavoastră ați mîncat,
— Așa știțioleacă numai ; căci noi am avut azi treabă.
Dar pe foc cee'n căldare ? . . .

— Ia dubeală-am pus să fiarbă.

— Ce, dubială ?

— Dă, dubială, dumneta n'ai auzit ? . . .

— Da ! Ba chiar mîncat'am încă ! Uite zeu am fost mințit...
„Am mîncat la răposatul cum îl chiamă, am uitat....
„El mîncă....; dar îi da mina.... căci era și om bogat.....“

Deci cumătra fără vorbă, îi și puse dinainte :

— Dacă-ți place, șezi minîncă, numai vezi că e fierbinte. Soarbe dintru'ntăiū țiganul, dar pe loc se oțerește, Vra din nou ca să mai guste; dar se'nnădușă, tușește. . . . Se uită la toți prin casă, mai privea și la mîncare Nu putea să mai minînce, ci-i era chiar de-a scăpare. De rușine se preface că minîncă. Nu se scoală, Stă la masă și la gură lingura o ducea goală. Sufică, gustă... și mai cearca, uită c'a fost întrebare Și'ntrebă ștergîndu-și gura. . . . Dumnevoastră ați mîncat? Șezi cumătre și minîncă, nu te îngrijii de noi. Mai ținem noi cu flămînzii până'ncolo mai de-apoi Cînd vedea că înspre dînsul se mai uită care-vă Se făcea că-i prea fierbinte și'n dubială mai suffă. Cei din casă cîteunul pe afară toți ieșau Făr'a zice nici o vorbă căci de ris nu mai puteau, Era prea flămînd țiganul și ar fi mîncat și foc Dar dubiala ce e dreptul, nu mergea pe gît de loc. S'ar fi dus și el, afară? Dară cum să o sfîrșască? . . . De necaz chiar începuse întraiurea să vorbească. . . . Apoi ca să nu-l întrebă de-a mîncat, de n'a mîncat Cum ieșă sătul, din casă pe cumătră-a'ntrebat : — Ian ascultă-mă cumătră, nu știu de cîți ani sînteți „Dar de-aceștiea afară, alți copii nu mai aveți? — Am avut cumătre dragă, am avut, dar au murit. Gîndi iel „Cu-așa mîncare nici n'avea chip de trăit“.... Apoi a plecat țiganul și s'a dus la iel acasă; Dar de-atunci pe la cumătrul n'a mai fost de loc la masă

Th. D. Speranță.

Mineralogica cu noțiuni de **Geologie** de

B. Nănianu. Edițiunea a IV ameliorată. București.

În art. de față ne ocupăm numai de noțiunile de Geologie, celorlalte le va veni rîndul mai pe urmă.

I. *Despre cauzele erupțiilor vulcanice.* Înainte de a arătă ce spune Dl. Nănianu, să rezum în scurt teoria nouă, primită de cei mai însemnați geologi.

Lava cuprinde în sine foarte multă apă, care e tot liquidă de și fierbinte de vr'o 2000 de grd și mai mult.

Apa poate să stea liquidă la această temperatură, numai din cauza apăsării enorme ce suferă. Cauza erupțiilor e numai apa de care am vorbit.

Iată și câteva experienți, care dovedesc această afirmare :

1). Pucioasă topită și amestecată cu apă așa cum iese din fabrici e în totul asemenea unei lave, numai temperatura o are mai mică. Dacă punem într'un ciubăr pucioasă de aceasta, în curînd prinde coajă și dacă spargem într'un loc coaja aceasta, vedem cum se încep adevărate exploziuni și cum se așază în jurul deschiderii un con, ca și la vulcani ; chiar erupțiunii de pucioasă topită, asemenea erupțiilor de lavă, se pot observa.— Iată deci cum avem în mic reproduse fenomenele vulcanice și cum numai apa supraînferbintată le produce.

2). Cînd se întîmplă să se verse lavă, curentul se acopere în scurt timp cu coajă și îndată ce se face undevă o spărtură (se încep) exploziuni de aburi de apă, de zgură, în fine se formează un con vulcanic în jurul spărturii.—Numai și numai prin puterea aburilor de apă vedem producîndu-se erupțiunii.

3). Cînd am luă o țevie de metal astupată la un capăt și am umplea-o cu apă, am așeză-o vertical și am încălzi-o de desupt cu o lampă de spirit, am vedea peste cît-va timp producîndu-se erupțiunii de apă clocotită și acele erupțiunii vor fi periodice dacă apa aruncată va recădea înapoi în țevie.

De pe aceste trei fapte se poate vedea, că nu e alta cauza erupțiilor vulcanice de cît *apa* amestecată cu lava.

Dl. Nanianu înse nici n'a auzit de asemenea *in-novațiunii fără temelie* și se ține de o teorie de prin secolii trecuți. *D-sa crede că căldura centrală aprinde materii combustibile din scoarța pămîntului și că acestea produc erupțiunile vulcanice și cutremurile de pămînt.* Pentru a nu fi acuzați de prigonire sistematică în contra Dl. Nanianu, vom cită cîte-va pasaje din cartea D-sale:

La pag. 75, rîndul 7 găsim : „*Acésta descoperire a datu locu la presupunerea, că interiorulu globului sa afla înca în stare de fusiune ignósa (focósa), ca aceea caldura centrale, da nascere cutremurelorú si eruptiunilorú vulcanice, aprindîndu substantiele combustibile ce se găsescu in scórtia pămîntului, etc...*“

La pag. 75, rîndul 14, găsim : „*Ele (cutremurele) suntu efectulu aprinderii substantieloru combustibile prin contactulu loru cu caldura centrale. etc, etc.*“

La pag. 76, jos, ne spune, vorbind de vulcani, că : „*vatra (séu focariulu) este locul in care se produce combustiuinea materieloru aprindiátorie; etc.*“

II. *Despre cauzele cutremurelor de pămînt.* Și aice voiú arătà mai întăiú teoriile nouă și apoi voiú spune și ce zice Dl. Nanianu.

Acuma s'au convins Geologii, că *cutremurele sînt efecte asemenea ale unor cauze foarte deosebite.* S'a deosebit două clase de cutremure: vulcanice și nevulcanice. Cele dintăiú stau în legătură cu exploziunile ce se produc în vulcani și se simțesc în jurul acestora. Cele de al doilea mult mai numeroase au cauze feliurite precum: ruinarea cavernelor subpămîntene, lunecarea unor pături muiate, în fine orî ce cauză care strică echilibrul păturilor din cari constă scoarța pămîntului. — Dl. Nanianu înse nici de una din aceste cauze nu vrea să știe, ci ne spune că *aprinderea materielor combustibile prin contactul(?) cu căldura centrale e cauza.*

Nu uitați, că asemenea monstruozițăți științifice se predau de anî în școalele noastre și asemenea nu treceți cu băgarea de samă, că Dl. Nanianu e membru colaborator al societăței de științi fizico-matematice, nici că cartea de care ne ocupăm e a IV ediție ameliorată! Ce va mai fi fost atunci ediția întăia?

III. *Despre aparițiunea ființelor organice.* E cunoscut, că geologii împart istoria pămîntului de la momentul depunerei în mări a celor mai vechi pături cu

noscute, în următoarele perioade: *periodu primitivă*, *cea primară*, *cea secundară*, *cea terțiară* și *cea quaternară*. Această diviziune o primește și Dl. Nanianu și nu o discutăm aice.

Înainte de toate e constatat, că cele mai vechi ființi organice *protistele* *), *animalele* și *vegetalele* au trăit în *perioda primitivă*. Masele de *calcar* sînt așa feliiu așezate în cît trebuie să presupunem că au fost clădite de animale, masele de *grafit* se explică din carbonizarea vegetalelor ori a animalelor. Animalele și vegetalele au apărut mai târziu de cît protistelele și s'au dezvoltat din acestea. *Nu se poate zice, că vegetalele sînt mai vechi pe pămînt de cît animalele.*

Cu toate acestea așa face Dl. Nanianu, la pag. 71 „rîndul 15.—„Tot acésta sciintia ne constata ca la începutu a fostu unu timpu, cându pre pămînt nu se aflau nici plante nici animale, *si ca ceva mai târziu a datu nascere la câte-va fiintie vegetale, apoi câte-va animale* foarte simple, și apoi multu mai târziu, „pămîntulu a ajunsu in stare că sa produca plante si animale mai perfecté si mai frumôse.“ Ideea aceasta își are începutul din cartea facerei din Biblie, unde se spune, că D-zeu a făcut în ziua a treia **toate plantele** în a patra soarele, luna și stelele(!) și tocmai în a cincea paserile și peștii, cele mai vechi animale după Biblie.— De aice a scos Dl. Nanianu ca și Dl. Mărescu, ideea că plantele sînt mai vechi de cît animalele. Nenorocire numai că e fals.

(Va urmà.).

I. Nădejde.

CONTRAST.

Sun clopotele toate și muzicele sun,
Cortejul trece mîndru cu popi și cu mulțime:
Faitoane aurite, bogați și nobilime

*) Ființi organice cari nu-s nici animale nici vegetale.

Căci—mortu-i boieru mare, avut și de neam bun!..

Priviți ce de mai prapuri, cordele funerare,
Ghirlânzi de imortale și flori cusute'n aur;
Popimea îmbrăcată cu-al templelor thesaur
Și cîntece și plînet căci mortu'i boieru mare! . .

Se laud a lui fapte, a lui mărinimie,
La ceruri se ridică pompos, numele lui
Și popii psalmodează și mprăstie tămîe
Căci—mortu-i boieru mare: cînt banii mortulu'i! . .

Și-n țerna scormolită, de-atiți dascăli și popi
De-alor deșarteciune un vierme hîdos rîde;
La toți de-o potrivă le e amic și gîde,
Căci nu sînt viermi mai nobili în sinul negrei gropi!..

Și clopotul mai sună slab, trist, fără putere;
Un alb scriu de scînduri, purtat de doi amici
Și-un popă ce abea cîntă și-o mumă în durere;
Iată cortejul celor, ce nu-s avuți—ce-s micî! . . .

Nici popi în haine scumpe, nici faeton de gală,
Nici cîntece cu plată, nici lacrimi ipocrite,
Nici laude postume cu aur cîntărite
Căci întristarea 'i mută și nu'nțelege fală . . .

Și'n țerna scormolită, de-atiți dascăli și popi
De a lor deșertăciune, un vierme hîdos rîde;
La toți de-o potrivă le e amic și gîde. . . .
Căci nu sînt viermi mai nobili în sinul negrei gropi!..

Const Mille.

*Curs de igienă publică și privată de
Dr. Iuliano. Ediția a II-a.*

Cartea Dl. Iuliano e un model de op. funcționăresc. Cînd un cetățean se apucă de un lucru oare care, se apucă în tot deauna cu oare care tragere de inimă sau cel puțin cu un interes mai mult sau mai puțin viu și prin urmare iel își dă toate silințele ca lucrul, pe cît stă în puterile sale, să ieasă cît mai bun, cît mai perfect. Aceasta se explică ușor: un cetățean, un om privat are în tot deauna interes ca lucrul lui să placă publicului, căci a plăcea publicului iese condiția *sine qua non* a reușitei morale, intelectuale sau bănești.

E cu totul altăceva cu funcționariul, care în tot deauna nu face de cît atîta, cît e strict necesar pentru serviciul lui sau cît e neapărat pentru a nu atrage privirile rele ale șefului. Tragere de inimă pentru însa-și treaba el nu are, de opinia publicului puțin îi pasă, de interesul societății și mai puțin, numai de leafă îi pasă și de post, lucruri cari țin mai mult de la raporturile personale cu autoritățile, de cît de la talentul sau energia lui.

Iată pentru ce țara unde domnește biurocratismul e condamnată la zăcerea în *statu quo* și la formalismul fără sfîrsit. Biurocratismul îi consumă puterile cum *racul* ori *tuberculosa* consumă puterile unui bolnav.

Cursul seu intitulat „Hygienă publică“ (?) și privată și destinat pentru școalele secundare în general și în special pentru școala normală Vas. Lupu, Dl. Iuliano l'a scris întocmai cum l'a putut scrie un funcționariu, adevărat luînd în samă de cît interesele D-sale proprii de serviciu și uitînd pe toate celelalte, ca acele ale elevilor și ale societății.

Interesele D-sale proprii de serviciu constă în aceea că, avînd o carte proprie să fie scutit de osteneli mentale pe viitoriu, osteneli, ce fiecare profesor conștiincios

neapărat trebuie să-și dea, pregătindu-se de lecțiunii sau improvizându-le de pe catedră. Avînd propriul seu manual, cît de reu, profesorul funcționariu își face datoria lui oficială, dacă la fie care lecție citește din tr'însul cîte o pagină sau două, explicînd *pro forma*—cuvintele, cari îi par cam neînțelese și la sfîrșitul lecției poruncind să se învețe a casă, „*de aici pînă aici*“.—Treaba profesorului după cum vedeți devine cu totul mecanică și prin urmare puțin ostentitoare. Elevii se deprind în curînd cu această metodă și privesc învățătura tot din punctul de vedere al mecanicii; învață pe de rost, cuvînt cu cuvînt, fără a înțelege cuprinderea celor ce învață. O atare cunoștință a lecției place foarte mult dascalului funcționariu și examinatorului și tuturor adeptilor rutinei pedagogice. Fie care și-a făcut datoria, fie-care e mulțămît și profesor și examinatoriu și elev.

Numai societatea nu poate fi mulțămită, căci cheltueli pentru asemenea învățatură sînt cu totul zadarnice, elevii pierd timpul degeaba și în loc de a se instrui, se protestesc.

Să vedem în adevăr oare e posibil a învăța ceva după un manual asemenea celui al D-lui Iuliano?

D-l. Iuliano e profesor de igienă și medicină populară la Institutul Vasile-Lupu din Iași, destinată a forma profesori sătești și cartea D-sale nu e altă ceva de cît cursul, care-l face în această școală în fie-care an. Aceasta o afirmă însuși autorul în prefață, zicînd, că opul e făcut spre a contribui la îndeplinirea hotărîrii ministeriului, care a luat dispozițiunea pentru ca cunoștințele igienice și medicale să fie vulgarizate în popor prin mijlocul profesorilor sătești. Așa dar manualul e făcut într'adins pentru tinerii profesori sătești și e menit a le da acele cunoștinți igienice și medicale, a cărora aplicare le *viața țeranului român*, poate contribui la ridicarea stărei lui sanitare.

- 1) În realitate însuși autorul deși zice că n'a avut nici un far, a avut acest far în cartea lui **Daubenton**. *Leçons professées aux écoles normales*. De acestea s'a ținut așă de orbește în leit opul D-lui Iuliano nu e de cît o simplă și sărmană compilare!

Sîntem cu totul de opinia autoriului, că „sarcina a fost grea“ și că la facerea unei asemenea cărți, în adevăr, n'ar fi trebuit să aibă vre un „far“, după care să se orienteze, afară de serioase cunoștinți asupra traiului țerănesc în România și asupra igienei contimporane, căci cursul de igienă în școala normală n'a trebuit să fie de cît o critică aprofundată, serioasă și populară, din punctul de vedere al științei de astăzi, a vieții și a traiului țeranului român.

Pentru astfelu de critici înse a fost, cum zic, neapărat trebuitoriū a cunoaște și știința cum e azi, și nu după Daubenton și Bequerel și vieața țerănească romînă ceva mai de aproape de cît o cunoaște Dl. Dr. Iuliano. Afară de aceste, ceea ce e și mai important, autoriul trebuia să-și dea *multă osteneală*, trebuia să *gîndească*, *sîngur* mult înaintea de a se apucă de lucru.

(Va urmă)

Dr. Ricard.

**Maternologia (Educațiune și Igienă) de
Dr. Drăjescu. 1881. (Constanța.)
(urmare).**

La capitulul despre alăptare, după mai multe argumente aduse de autor. găsim următoarea citație din Gyoux: „Este în „înteresul femeii din punct de vedere fizic, moral și chiar pecuniar ca să-și alăpteze copilul, și, cînd poate face aceasta, este o „datorie pe care i-o impune natura, și conștiința“. Acestea sînt niște adevăruri cărora nu se poate nimic replica. Dar ce folos! De mult se zic și se scriu fără a fi luate în samă; cauza e că mania de a nu-și alăptă copii nu vine de la neștiința relor ce decurg de acolo, ci de la educațiunea ce au primit mamele. Acea educațiune falsă care le face a avea aproape înnăscuta ideea: că a alăptă copilul nu e nobil, e chiar lucru înjositor; am văzut femei cu venituri destul de modeste, poate de 200 de franci pe lună, și la întrebarea, dacă va alăptă singură respunse, plină de indignare; că doar nu e *ciubotăriță să alăptese singură*,

„La Germanii vechi ieră o rușine a dà copiū la doice“. Acum e din contra. „La Romanii vechi alăptarea maternă ieră o onoare“.

În adevăr de multe ori e de preferat o stare selbatecă unei civilizații greșite!! Unde vorbesce despre educațiunea fizică găsim

următorul pasaj: „În epoca în care trăim principalul rol în civilizațiune îl joacă militarismul. Cele mai mari și mai scumpe bunuri ale omenirii sunt sacrificate pe altarul lui Marte; floarea poporului și averea statului, care ar trebui întrebuintate la prosperitatea țerei, servesc la înmulțirea oștlior și la perfecționarea armelor de distrucțiune.“

„Popoarele în loc de a se înfrăți și a lucra în pace la împlinirea menirii lor pe pământ se sfășie ca fiarele selbatece. Unde împinge omenirea această barbară nebunie a luptei? În brațele regresului și ale miseriei.“

„Instrucțiunea publică și educațiunea junimei, care este fundamentul prosperității unui stat și a nobilării omului este neglijată și sacrificată pe altarul lui *Krupp* și *Uchatius*. Junimea sănătoasă și robustă este înrolată și adesa îngrașă pământul cu singele și cu oasele sale, pe cînd slăbănogii și pătimașii remină așa ca se muncăscă pământul, pentru care n'au destulă forță, și ca să se însoare și să propage germinale slăbăciunii și patimei lor.“

Autorul arată pe larg importanța gimnastice, care se potrivește copilului tot așa de bine ca și adultului și bătrînului; prin ea corpul devine sănătos, și fiind fizicește bine, atunci și spiritul e mai energic și mai bine cugetătoriu. Iată ce se zice de educațiunea falsă și moleșitoare ce să da azi; „Omenirea ș'a schimbat firea, a devenit isterică, adică nervoasă, slabă, supărăcioasă.“ „La noi educațiunea ce se dă junimei este contra naturei, și ceea ce ne pune pe gînduri este educațiunea fetelor. Bogate sau sărace, toate se cresc ast-feliu ca să urească munca și să iubească luxul; copilul moștenește prea adese ori calitățile, defectele, și viciile constituționale ale mamei sale. Ei bine! aceste femei debile; victime ale unui sistem de educațiune greșit, cum vor putea crea o rasă forte? Pentru ca să avem o generațiune robustă, trebuie se avem mame viguroase. Educațiunea nerațională, tirania modei, a ruinat frumosul corp al femeii, și azi în deșert ne-am sili să găsim acel tip de femeie așa de perfect, acel tip grec pe care atîtea veacuri l'aŭ admirat și-l admiră încă. Femeea modernă supusă capriciilor modei, a deformat grația liniamentelor și bărbăteasca vigoare a formelor Venerei antice. Dacă un nou *Fidias* s'ar încerca să facă pe *Venus de Milo*, anevoe ar putea găsi un model.“

Vorbînd despre igienă eată ce zice: „Nimic nu urîtesce pe om ca boala și miseriea. La sate o obosală excesivă, o nutrire rea și necurătenia slăbesc mușchii și strică singele; în orașe prostituția și alte sute de vicii pierd corpul.“ Cu ocazia curățeniei găsim; „Americanul *Draper* susținea că civilizația unui popor se poate măsura după cantitatea saponului ce consumă. Da-

„că ași face un recensiment, mă prind, că între zece milioane de „Români abia a treia parte se spală, iar restul sunt nespălați.“ „Munca este o lege de la care nime nu trebuie să se abată.“ Ori în cotro te întorni, un sunet trist îți lovește urechea, *mi s'a urit, mor de urit*; spleenul a devenit o boală epidemică.“

Necesitatea de a munci este espusă minuat, și poate va dezvoltă la mult gustul muncei, și ce mare fericire ar fi aceasta, atunci n'ar muri unii de prea multă muncă și alții de blestematul de spleen; sau cel puțin luxul și corupția ș'ar mai luă rămas bun de la noi.

Solon dicea: „*Este permis a trimete înaintea tribunalului omul care nu muncește*: și Blanqui adause, *cine nu muncește este un tâlhariu*. Nu știu dacă mai este altă țară în lume, care să nutrească atîți parasiți; atîți pierde-vara, atîți oameni fără ocupațiune ca România. Este trist și revoltător în acelaș timp a vedea oameni în floarea vieței și a forței fugind de muncă, trăind unii din expediente, alții tăvălindu-se în noroiul prostituțiunii.“

„Acei oameni care toată ziua stau în cafenele séu bat stradele, ar trebui să muncească, acei junii care petrec în birturi și cetesc romanțele vițiului și ale crimei ar trebui să învețe; acele femei cari cheltuesc toată starea cu luxul și cu aventurile ar trebui să dedice cea mai mare parte din timp educațiunii copiilor lor.“

(Va urmă).

Sofia Nedejde.

MONSTRUOSITAȚI LITERARE ȘI ȘTIINȚIFICE.

* * *

L'am prins... cu mîna în sac.

Prins și încă cu mîna în sac străin!

D-l *Victor Pompilian* licențiat în științele naturale de la Paris (Dijon?) se declară pe față partizan al plagiatului. Se înțelege; D-lui V. C. Buțureanu îi era urit singur.

Intr'un articol științific (?) despre „*Paserea Muscă*“ („*Românul*“ din 3 Ian. 1881) D-l Pompilian, cu scop foarte lăudabil de a-și crea titluri pentru vre-o catedră universitară, crede a ne da ca originală a D-sale, o traducere din *Buffon* tot despre acest subject (*Histoire naturelle* gen, et partic.). Și D-nul *Pompilian* ca licențiat și în perspectivă doctor, e și șiret; din început ne citează un pasaj din *Buffon*, pentru a ne face să credem că cea-l-altă parte este originală. Cam naiv șiriclic, dar totuși în deajuns pentru un licențiat de la Dijon (?).

Fiind că avem obiceiul de-a proba cele zise, credem de datoria noastră să punem pe două coloane ambele texturi.

Mărturisim înse că începutul nu știm de unde e plagiat, stilul și întorsătura frazelor ne poate asigura înse, că originalul e aiure de cit în capul D-lui Pompilian. Vom cânta să descoperim a cui sînt și aceste pene!....

„Histoire Naturelle“

Générale et particulière
par Leclerc de Buffon

des oiseaux
TOME XVII
Paris 1813.
pag. 135.

Elles sont assez nombreuses et paraissent confinées entre les deux tropiques, car ceux qui s'avancent en été dans les zones tempérées n'y font qu'un court séjour; ils semblent suivre le soleil, s'avancer, se retirer avec lui, et voler sur l'aile des zéphirs à la suite d'un printemps éternel.

etc. etc.
pag. 135.

Leur bec est une aiguille fine, et leur langue un fil délié; leurs petits yeux noirs ne paraissent que deux points brillants, les plumes des leurs ailes sont si délicates qu'elles en paraissent transparentes, à peine aperçoit-on leurs pieds, tant ils sont courts et menus, ils en font peu d'usage; ils ne se reposent que pour passer la nuit.

etc. etc.
pag. 135.

Leur battement est si vif que l'oiseau, s'arrêtant dans les airs, paraît non seulement immobile, mais tout à fait sans action, on le voit s'arrêter ainsi quelques instants devant une fleur, et partir comme un trait pour aller à une autre, il les visite toutes plongeant sa petite langue dans leur sein.

etc. etc.
pag. 142—143.

Ils sont solitaires, néanmoins l'amour dont la puissance s'étend au de là de celle des éléments sait rapprocher et réunir tous les êtres dispersés, ont voit les oiseaux-mouches deux à deux dans le temps des nichées, le nid qu'ils construisent répond à la délicatesse de leurs corps....

etc. etc.

„Românul“

ANUL XXV
[3 Ianuarie 1881]
Varietăți științifice
„PASEREA MUSCĂ“
de
Victor Pompilian

Iei' i place regiunile calde ale lumii nouă, în regiunile temperate paserea muscă înaintează puțin, se oprește un scurt timp, nu face decât urmărește soarele, se retrage împreună cu el, sburând pe aripa zefhirului după o primăvară vecinică.

etc. etc.

Pliscul iei e un ac fin, limba un fir subțire, micii sei ochi negri par ca două puncturi strălucitoare, penele aripilor sunt așa de delicate în cât par transparente, de abia zărim picioarele sale, ast-fel sunt de mititele; nu' servesc decât pentru a se susține noaptea.

etc. etc.

Sborul (battement?!) său e așa de viu, că la un moment dat se pare imobilă în aer, o vedem oprindu-se un moment dinaintea unei flori, imediat sare ca o săgeată pentru a vizita o alta, băgânduși limba sa delicată până în fundul iei.

etc. etc.

Paserea muscă duce o viață solitară cu toate aceste amorul care unește totul în natură, le unește și pe ele la un moment al vieții, vedem atunci aceste gingașe și microscopice ființe două câte două. Cuibul îl construiesc în raport cu delicatetea corpului lor.

etc. etc.

pag. 143.

..... La femelle se charge de l'ouvrage. et laisse au mâle le soin d'apporter les matériaux; on la voit empressée à ce travail cheri, chercher, choisir, employer brin à brin les fibres propres à former le tissu de ce doux berceau de sa progéniture; elle en polit les bords avec sa gorge, la dedans avec sa queue.....

etc. etc.

Aici Buffon spune una, și D-nul Pompilian alta pe semne că nici textul francez nu l'a înțeles bine.

Și țara'i dă bani ca să'nvețe! . . Ori poate a voit să fie original (!) „*Mieux vaut tard que jamais*“

pag. 144

..... Le tout (le nid) est attaché à deux feuilles, ou à un seul brin d'orange

Ce nid n'est pas plus gros que la moitié d'un abricot, et fait de même en demi coupe; on trouve deux oeufs tout blancs et pas plus gros que des petits pois; le mâle et la femelle les convient tour à tour pendant douze jours; les petits éclosent au troisième jour et ne sont alors plus gros que des mouches

etc. etc.

146 — 147

..... et sert après sa mort à parer les jeunes indiennes qui portent en pendants d'oreilles deux de ces charmants oiseaux

etc. etc.

Les Peruviers avaient l'art de composer avec leurs plumes des tableaux etc.

Marc Grave qui avait vu de ces ouvrages, en admire l'éclat et la délicatesse. etc. etc.

Barbatul e însărcinat cu zidirea lui (cuibului); îl observăm atunci cu câtă atențiune el aduce fir cu fir elementele din care își construiește locuința scumpei sale progenerituri, el îi lustruiește marginile cu gâtul, interiorul cu coada... etc. etc.

Cuibul e afirmat generalmente de două foi. etc. etc.

El (cuibul) nu are o mărime mai mare de cât o jumătate de zarzără.

Nu mult după aceea putem zări în lăuntru două oușoare de mărimea unui fir de mazăre, barbatul și femeia le clocește cu o rară sollicitudine, fie care la rîndul său; incubațiunea durează 12 zile în a 13-a zi puișorii ies din ou și atunci nu au de cât mărimea unor musce.

etc. etc.

La indieni aceste diafane ființe servesc ca cercei

etc. etc.

Peruvienii compun cu penele lor tablouri foarte curioase despre care *Marc Grave* ne dă o schiță.

etc. etc.

Nu tot ce e în Buffon este și la D-nul Pompilian dar tot ceea ce e în articolul D-sale este în Buffon! . . .

Să mai tragem vre-o concluzie? . . .

Cetitoriu'l s'o tragă singur; tot ce mai avem de zis este că civismul merge până acolo că după ce se plagiază, se traduce pe lângă aceasta, ca controlul să fie mai greu, și un autor din veacul trecut!

„Cei mai periculoși oameni, a zis un scriitoriu' celebru, sînt acei ce se cred a fi ceva fără înse, de a se apropie măcar de aceasta.“

Verax.

BIBLIOGRAFIE

Manual de Pedagogie pentru institutori, părinți etc. redactat de V. Boeriu, profesor la Școala Normală din Turnu-Măgurele I-Iul v.— București. Abonamente pentru opera întreagă (2 vol) se pot face la redacția „Contemporanului“ pe prețul de 3 l. n.

Istoria critică a Românilor de D. Chebapci V. I. București.

Cercetări asupra stărei țeranului român de Dr. Antoniu. O broș de 22 pag. Birlad. Autorul ne promite un studiu întins asupra „Pelageri“ scris în limba franceză.—

Program pentru examenul general de Lycee. Edit. typ. Th. Codrescu Iași.—

* * *

INȘTIINȚARE

Toți D-nii autori sau editori sunt rugați să ne trimeată cite un exemplar din scrierile D-lor, spre a le face cunoscută aparițiunea și da samă de conținut

Red.

Cătră D-nii abonați

Mulțumind celor ce au *respuns* inștiințării din No. trecut, rugăm pe D-nii abonați ne achitați să grăbească cu trimeterca abonamentelor, care se poate face cu ușurință prin *mandat poștal*.

Administrația.

CORESPONDENȚĂ.

D-lui S. M. C. in Cr. Amicul D-voastră e mai norocos, am priimit și scrisoarea din urmă; sens figurat numiți d-voastră asemenea lucruri?

D-lui S... *Loco.* Deși *partizan al ideilor noastre*, nu vă putem publica poeziile, de vreme ce poeziile traduse în proză nu primim; cit despre „Infanticida“ lui Schiler vă anunțăm că a fost trad. în românește de Scheletti (*Conv. Litt. Anul II*).

D-lui Ph. I. G. in Pl. Imposibil. Calea s'a bătut prea tare.—

D-lui B. L. *Loco.* Genul D-voastră de poezie nu l'am înțeles.—

D-lui T. in Cr. Ne trimeteți o poezie deja publicată în „*Literatorul*“; să fie știut că nu primim de cit de acele ce n'au mai fost publicate.

Red.